

I. M. ПЕРЕСТЮК

кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант кафедри публічного управління та адміністрування
Національний авіаційний університет
ORCID: 0000-0003-1692-9247

ДЕФОЛТ І ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПЕРЕГЛЯД РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ

Автором досліджено що, на сьогоднішній день в нашій країні, що дефолт України становить серйозну загрозу для економіки та фінансової системи країни. Проаналізовані різноманітні причини дефолту, такі як економічні труднощі, бюджетний дефіцит, погіршення зовнішнього торговельного балансу, політичні кризи та зростання державного боргу. З'ясовано, що для запобігання дефолту та забезпечення фінансової стабільності України необхідно впроваджувати реформи у різних сферах, включаючи фіскальну політику, монетарну політику, банківську систему, податкову систему та енергетику. Визначено також співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями та залучати іноземні інвестиції. Забезпечення фінансової стабільності та підтримки економічної безпеки України вимагає комплексного підходу та рішучих дій з боку уряду та інших зацікавлених сторін. Також у статті висвітлені політичні кризи та їх вплив на фінансову стабільність. Нестабільність у внутрішній політиці та відсутність консенсусу можуть призвести до втрати довіри як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Зростання державного боргу також є важливою причиною дефолту, особливо якщо немає можливості рефінансувати цей борг та сплатити відсотки. Недисциплінована позичкова політика та високі процентні ставки на борг можуть ускладнити ситуацію ще більше. Досліджено, що для запобігання дефолту та зміцнення фінансової стабільності України необхідно впроваджувати комплекс реформ та стратегій. Це включає в себе роботу над фіскальною політикою, монетарною політикою, банківською системою, податковою системою та енергетичною реформою. Підкреслено, що важливо співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями та залучати іноземні інвестиції для підтримки фінансової стабільності та забезпечення економічної безпеки України. Комплексний підхід та рішучі дії є важливими факторами у запобіганні дефолту та забезпеченні сталого розвитку країни. Розглянуто вплив можливого дефолту України на міжнародні фінансові ринки та відносини з міжнародними кредиторами та іншими країнами, а також обговорено роль міжнародних фінансових організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду у вирішенні фінансових криз.

Ключові слова: дефолт, фінансова система, регулятивна політика, економічні труднощі, бюджетний дефіцит, зовнішній торговельний баланс, політичні кризи, державний борг.

I. M. PERESTYUK

PhD in Public Administration, Associate Professor,
Doctoral Student at the Department of Public Management and Administration
National Aviation University
ORCID: 0000-0003-1692-9247

DEFAULT AND FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE: REVIEW OF REGULATORY POLICY

The author researched that, today in our country, the default of Ukraine poses a serious threat to the country's economy and financial system. Various causes of default are analyzed, such as economic difficulties, budget deficits, deterioration of the external trade balance, political crises and the growth of public debt. It was found that in order to prevent default and ensure the financial stability of Ukraine, it is necessary to implement reforms in various areas, including fiscal policy, monetary policy, banking system, tax system and energy. It is also determined to cooperate with international financial organizations and attract foreign investments. Ensuring financial stability and maintaining the economic security of Ukraine requires a comprehensive approach and decisive actions on the part of the government and other stakeholders. The article also highlights political crises and their impact on financial stability. Instability in domestic politics and lack of consensus can lead to loss of confidence of both domestic and foreign investors. The growth of public debt is also an important cause of default, especially if there is no possibility to refinance this debt and pay the interest. An undisciplined borrowing policy and high interest rates on debt can complicate the situation even more. It has been studied that in order to prevent default and strengthen the financial stability of Ukraine, it is necessary to implement a complex of reforms and strategies. This includes work on fiscal policy, monetary policy, the banking system, the tax system and energy reform. It was emphasized that it is important to cooperate with international financial organizations and attract foreign investments to support financial stability and ensure the economic security of Ukraine. A comprehensive approach and decisive actions are important factors in preventing default and ensuring sustainable development of the country. The

impact of a possible default of Ukraine on international financial markets and relations with international creditors and other countries was considered, as well as the role of international financial organizations, in particular the International Monetary Fund, in resolving financial crises was discussed.

Key words: *default, financial system, regulatory policy, economic difficulties, budget deficit, foreign trade balance, political crises, public debt.*

Постановка проблеми

Постановка проблеми полягає у визначенні серйозної загрози дефолту та недостатньої фінансової стабільності в Україні. Країна стикається з війною і рядом проблем, таких як економічні труднощі, бюджетний дефіцит, погіршення зовнішнього торговельного балансу, які можуть призвести до негативних наслідків для її фінансової системи та економіки загалом. Поставлення цієї проблеми вимагає ретельного аналізу та розгляду регуляторної політики та реформ, які можуть бути впроваджені для запобігання дефолту та забезпечення стабільності фінансової системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Окремі аспекти проблеми ролі дефолту і фінансової системи України: перегляду регуляторної політики досліджували такі науковці, як: Н. Слав'юк [1], С. Глущенко [2], Ю. Деркач [3], М. Небава [6], С. Онишко [7] та інші.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є вивчення причин та наслідків можливого дефолту України та розгляд регуляторної політики для забезпечення фінансової стабільності.

Викладення основного матеріалу дослідження

Дефолт країни – це потенційна загроза, яка може виникнути, коли держава не в змозі виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами або власними громадянами. Ця проблема належить до особливо важливих, оскільки має серйозний вплив на фінансову систему, економіку та життя населення.

Важливо зазначити, що перегляд регуляторної політики стає критичним завданням для запобігання дефолту та забезпечення стійкої фінансової майбутності України.

Таблиця 1

Основні причини дефолту України

Причина	Пояснення
Економічні труднощі	зниження економічного зростання та рецесія зменшують доходи уряду та підвищують фінансовий тиск на бюджет
Бюджетний дефіцит	надмірний бюджетний дефіцит призводить до збільшення державного боргу, що може вплинути на спроможність погасити борг та відсотки
Погіршення зовнішнього торговельного балансу	негативний зовнішній торговий баланс може зменшувати іноземні валютні надходження та створювати тиск на валютний ринок
Воєнні дії	руйнація інфраструктури, релокація бізнесу, зростання соціальних виплат категоріям громадян, що зазнали прямих втрат, витрати на відновлення життєво необхідних об'єктів, залежність від фінансових надходжень партнерів.
Політичні кризи	нестабільність у внутрішній політиці та нездатність до реформ можуть погіршити довіру інвесторів та ускладнити фінансові операції
Зростання державного боргу	надмірне збільшення державного боргу без здатності його рефінансувати може призвести до фінансового тиску та дефолту

Складено та узагальнено на основі аналізу джерела [3]

Слід наголосити, що з розглянутих причин дефолту України видно, що ця проблема є складною та має багато чинників. Економічні труднощі, бюджетний дефіцит, погіршення зовнішнього торговельного балансу, політичні кризи та зростання державного боргу – всі ці чинники можуть спільно призвести до дефолту. Запобігання цій небажаній ситуації вимагає детального аналізу та впровадження ефективних економічних та фінансових стратегій з метою забезпечення стабільності та надійності фінансової системи України [5].

Необхідно звернути увагу, що на думку вченої Н. Слав'юк [1, с. 101–106], дефолт може мати серйозний вплив на фінансову систему, особливо на фінансові інститути, такі як банки, страхові компанії та інші фінансові установи. Основні наслідки дефолту для фінансової системи включають таке:

банкрутство фінансових установ: дефолт може призвести до значних втрат для банків та інших фінансових установ, які мають інвестиції в державний борг або зв'язані з ними облигаціями. Великі втрати можуть викликати банкрутство цих установ, що створює хвилю незабезпеченості на ринку та може спровокувати фінансовий криз; *втрата довіри клієнтами:* дефолт може призвести до втрати довіри клієнтів до фінансових установ, які можуть бути втягнуті в цю кризу. Клієнти можуть почати знімати свої депозити з банків з обуренням та обмежувати свої інвестиції, щоб уникнути ризиків. Це може спричинити банківську нервозність і масовий вивід коштів з фінансових установ, що створює загрозу для стабільності системи. Це може призвести до банківських панік та великого

виведення коштів з фінансових установ, що загрожує стабільності системи; *зменшення доступності кредитів*: фінансова незабезпеченість може призвести до зменшення ліквідності на ринку та обмеження доступу до кредитів для підприємств і громадян. Це може призвести до зменшення інвестицій, економічного спаду та безробіття; *спад цін на фінансові активи*: дефолт може викликати паніку на фінансових ринках, що призводить до різкого спаду цін на акції, облігації та інші фінансові активи. Це може втратити велику частку майна інвесторів; *вплив на страховий сектор*: страхові компанії можуть постраждати внаслідок дефолту через великі виплати за полісами страхування облігацій та інших активів, пов'язаних з державним боргом.

Крім того, у великій мірі відновлення фінансової стабільності після дефолту вимагає дієвого кризового управління, реформ в фінансовому секторі та зусиль для відновлення довіри ринків та клієнтів.

Окремо необхідно відмітити думку вченого С. Онишко [7], що регулятивна політика грає важливу роль у попередженні дефолту та управлінні наслідками дефолту в економіці. Вона включає в себе різні заходи та інструменти, які держава може вживати для забезпечення фінансової стабільності та запобігання кризам.

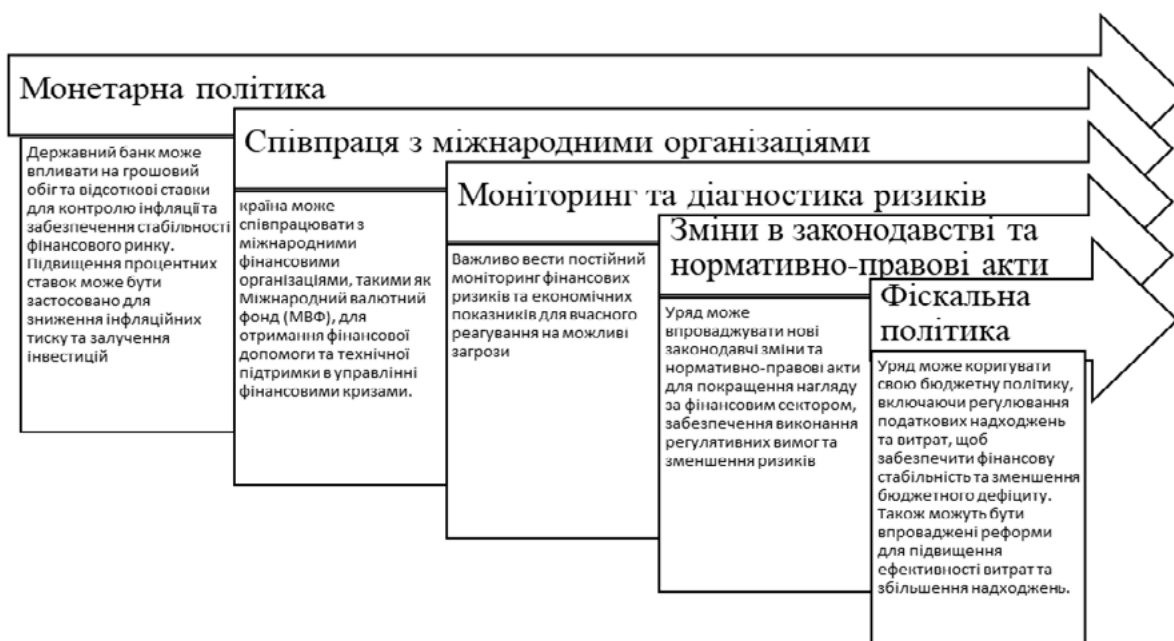

Рис. 1. Основні інструменти регуляторної політики та їх застосування

Складено та узагальнено на основі аналізу джерела [7]

Варто підкреслити, що управління фінансовою стабільністю та попередження дефолту включає в себе комплекс регулятивних інструментів. Монетарна політика дозволяє впливати на грошовий обіг та інфляцію через регулювання відсоткових ставок. Фіскальна політика вимагає бюджетної дисципліни та оптимізації грошових витрат. Валютне регулювання має на меті стабілізацію валютного ринку. Зміни в законодавстві та моніторинг ризиків також грають важливу роль. Співпраця з міжнародними організаціями може забезпечити додаткову фінансову та технічну підтримку. Всі ці інструменти допомагають забезпечити стабільність фінансової системи та попередити фінансові кризи [2, с. 5–9; 6].

Варто підкреслити, що дефолт України може мати значний міжнародний вплив, який охоплює міжнародні фінансові ринки, відносини з міжнародними кредиторами та економічну дипломатію. Зокрема, в разі настання дефолту країни виникатиме ряд загроз на міжнародній арені:

– Міжнародні фінансові ринки: дефолт України може викликати неспокій на міжнародних фінансових ринках. Це може призвести до росту ставок по облігаціях інших країн з ризиковими активами, оскільки інвестори зможуть більше не довіряти облігаціям інших емітентів;

– Відносини з міжнародними кредиторами: державний борг України значною мірою залежить від міжнародних кредиторів і організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ) та Світовий банк. Дефолт може порушити угоди та умови кредитів, що має наслідком важливі переговори та вплив на фінансову допомогу;

– Економічна дипломатія: дефолт може вплинути на економічні відносини України з іншими країнами. Це може призвести до складних переговорів з міжнародними партнерами, перегляду торгових угод та впливу на інвестиційний клімат;

– Міжнародна репутація: дефолт може мати вплив на міжнародну репутацію України та довіру міжнародних інвесторів. Це може вплинути на імідж країни та її здатність залучати іноземні інвестиції;

– Допомога та підтримка: після дефолту Україна може шукати допомогу та фінансову підтримку від міжнародних партнерів для відновлення фінансової стабільності та реформ. Ця допомога може включати фінансову допомогу, технічну підтримку та рекомендації з політичних реформ [3, с. 21–25; 7].

Отже, всі ці аспекти міжнародного впливу дефолту України є суттєвими для осмислення потенційних впливів цієї ситуації на міжнародному рівні та в економіці України.

Доцільно зазначити, що міжнародні фінансові організації, такі як МВФ, грають важливу роль у вирішенні фінансових криз та наданні підтримки країнам, які переживають економічні труднощі.

МВФ та інші аналогічні організації можуть надавати міжнародну фінансову допомогу країнам, які стикаються з фінансовими труднощами або, можливо, дефолтом. Ця підтримка може включати надання позик або надання гарантій для допомоги країнам в погашенні боргів та забезпеченні фінансової стабільності.

Важливо зазначити, що заради отримання фінансової підтримки, міжнародні фінансові організації можуть встановлювати умови, які вимагають від країни виконання певних заходів. Ці вимоги можуть включати необхідність дотримання фінансової дисципліни, проведення реформ в галузі податків, бюджету, банківської системи та поліпшення системи управління.

Крім цього, організації, такі як МВФ, надають країнам експертну підтримку та консультації у сфері економічних реформ і політики. Вони сприяють у вдосконаленні фінансової системи, забезпеченні стабільності на валютному ринку та впровадженні ефективних грошово-кредитних стратегій. МВФ здійснює постійний моніторинг економічної ситуації та ступеня виконання встановлених умов країною. Це допомагає стежити за прогресом у впровадженні реформ та визначати необхідні заходи для корекції ситуації [8].

Варто наголосити, що наявність фінансової підтримки від міжнародних організацій може сприяти підвищенню довіри інвесторів до країни та створити сприятливі умови для приваблення іноземних інвестицій. Співпраця з іншими країнами також може виявитися важливою, оскільки в разі фінансових криз може знадобитися спільна дія кількох націй, і міжнародні фінансові організації можуть сприяти координації таких зусиль та підтримувати міжнародну співпрацю.

Таким чином, міжнародні фінансові організації грають критичну роль у врегулюванні фінансових криз та сприяють збереженню стабільності в глобальній економіці. Їхня допомога і підтримка є важливими для країн, які знаходяться в складних фінансових ситуаціях.

Необхідно зазначити, щодо уникнення можливого дефолту та зміцнення фінансової стабільності України, можливі заходи та стратегії можуть бути спрямовані на реформування регуляторної політики. Слід розглянути детальніше про можливі заходи:

– *забезпечення фінансової дисципліни*: Уряд України має активно дотримуватися фінансової дисципліни, забезпечуючи баланс бюджету та обмежуючи дефіцит. Це також включає прозоре управління бюджетом та публічними фінансами;

– *ефективна монетарна політика*: Національний банк України має вживати ефективних заходів для контролю інфляції та забезпечення стабільності національної валюти. Також необхідно сприяти розвитку та надійності банківської системи;

– *реформування банківської сфери*: Уряд має продовжувати реформи в банківській системі для підвищення надійності та прозорості. Це може включати підвищення капіталізації банків, посилення нагляду та регулювання, а також розв'язання проблемних активів;

– *податкові реформи*: Уряд повинен працювати над спрощенням системи оподаткування, зменшенням податкового тягаря та підвищенням ефективності збору податків, що може збільшити привабливість для іноземних інвесторів;

– *реформи в енергетичному секторі*: реформи в цій галузі допоможуть зменшити субсидії та підвищити її ефективність, а також зменшити залежність від імпортованих енергоресурсів;

– *приваблення іноземних інвестицій*: Україна повинна створити сприятливий інвестиційний клімат та привабити іноземних інвесторів шляхом поліпшення правової системи, захисту прав власності та забезпечення прозорості у сфері інвестицій;

– *співпраця з міжнародними партнерами*: Уряд може співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як МВФ та Світовий банк, для отримання фінансової підтримки та технічної допомоги у впровадженні реформ та розв'язанні економічних проблем [2, с. 5–9; 3; 8].

Для запобігання можливого дефолту та зміцнення фінансової стабільності України необхідно провести комплекс реформ у таких сферах, як фінансова політика, монетарна політика, банківська сфера, податкова система, енергетика, приваблення іноземних інвестицій та співпраця з міжнародними партнерами. Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню стійкості фінансової системи України та зменшенню ризику дефолту.

Так, забезпечення фінансової стабільності в Україні є критично важливим для її майбутнього. Реформи, регуляторна політика та співпраця з міжнародними партнерами можуть допомогти уникнути можливого дефолту та зміцнити фінансову систему. Стабільність та ефективність фінансового сектору створюють умови для сталого економічного зростання та підвищення рівня життя громадян, сприяючи загальному розвитку країни.

Висновки

Таким чином, слід зазначити, що дефолт України є серйозною загрозою, яка може мати негативні наслідки для економіки та фінансової системи країни. Причини дефолту можуть бути різноманітними, але найбільш суттєва причина сьогодні це постійні бойові дії, що підсилюють бюджетний дефіцит, погіршують зовнішній торговельний баланс та зростання державного боргу.

Отже, для запобігання дефолту та зміцнення фінансової стабільності України необхідно впроваджувати стабілізаційні заходи та нагальні реформи у різних сферах, включаючи фіскальну політику, монетарну політику, банківську систему, податкову систему та енергетику. Важливо, також співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями. Забезпечення фінансової стабільності та підтримки економічної безпеки України вимагає комплексного підходу та рішучих дій з боку уряду та інших зацікавлених сторін.

Список використаної літератури

1. Слав'юк Н. Р. Державний борг України: тенденції і наслідки. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018 р. 3(1), С. 101–106. URL: <http://spne.ukma.edu.ua/article/view/150636> (дата звернення 08.04.2024)
2. Глушенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : НаУКМА, 2017 р. 64 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fa9aefc2-a699-41e6-a681-708cb6832c5e/content> (дата звернення 08.04.2024)
3. Деркач Ю. Б. Використання інструментів валютного регулювання в умовах воєнного стану. *Трансформаційна економіка*. № 3 (03), 2023 р. С. 21–25. URL: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/27/28> (дата звернення 08.04.2024)
4. Дефолт – що це таке та що значить для країни і людини. URL: https://termin.in.ua/default/#Defolt_pricini_viniknenna (дата звернення 08.04.2024)
5. Дефолт через великий держборг Україні не загрожує – фінансовий експерт. 2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3777665-defolt-cerez-velikij-derzborg-ukraini-ne-zagrozue-finansovij-ekspert.html> (дата звернення 08.04.2024)
6. Небава, М. І. Теорія макроекономіки : Навч. Посібник.. Київ : Слово, 2003. 536 с. Дискреційна фіскальна політика та її інструменти. Політика державних видатків і податкова політика. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/14nebava_teoriya_makroekonomiki/7.htm(дата звернення 08.04.2024)
7. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016 р. 452 с.
8. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення 08.04.2024)

References

1. Claviuk, N. R. (2018). Derzhavnyi borh Ukrainy: tendentsii i naslidky [Public debt of Ukraine: trends and consequences]. *Ekonomichni nauky*. vol. 3, pp. 101–106 [in Ukraine].
2. Hlushchenko, S. V. (2017). Monetarna polityka: teoretyko-metodolohichni aspekty : pidruch. dla stud. vyshch. navch. zakl. K. : NaUKMA [Monetary policy: theoretical and methodological aspects: tutorial. for students higher education closing. K. : NaUKMA] pp. 5–9 [in Ukraine].
3. Derkach, Yu. B. (2023). Vykorystannia instrumentiv valiutnoho rehuliuвання v umovakh voiennoho stanu [Use of instruments of currency regulation in the conditions of martial law]. *Transformatsiina ekonomika*. vol. 3 (03), pp. 21–25 [in Ukraine].
4. Defolt – shcho tse take ta shcho znachyt dla krainy i liudyny. [Default – what it is and what it means for the country and the person] URL: https://termin.in.ua/default/#Defolt_pricini_viniknenna
5. Defolt cherez velykyi derzhborh Ukraini ne zahrozhuie – finansovyi ekspert [Ukraine is not at risk of default due to a large national debt – a financial expert]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3777665-defolt-cerez-velikij-derzborg-ukraini-ne-zagrozue-finansovij-ekspert.html> [in Ukraine].
6. Dyskretsiina fiskalna polityka ta yii instrumenty. Polityka derzhavnykh vydatkiv i podatкова polityka [Discretionary fiscal policy and its instruments. Public expenditure policy and tax policy]. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/14nebava_teoriya_makroekonomiki/7.htm[in Ukraine].
7. Onyshko, S. V. (2016). Rehuliatyvnyi potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobalnykh vyklykiv [The regulatory potential of the financial market in the face of global challenges]: Irpin : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, 452 pp. [in Ukraine].
8. Spivpratsia z mizhnarodnymy finansovymy orhanizatsiiamy [Cooperation with international financial organizations]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> [in Ukraine].